

KWEKEN MET ZWARTE ZWANEN

Tekst en foto's: Dirk de Jong

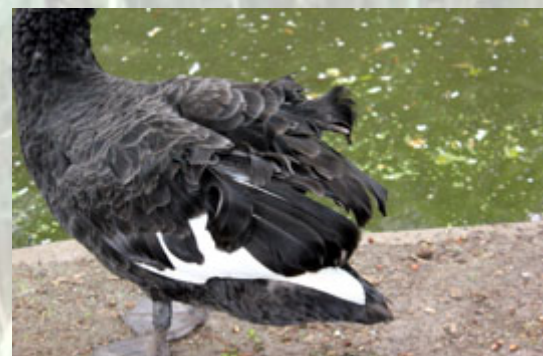
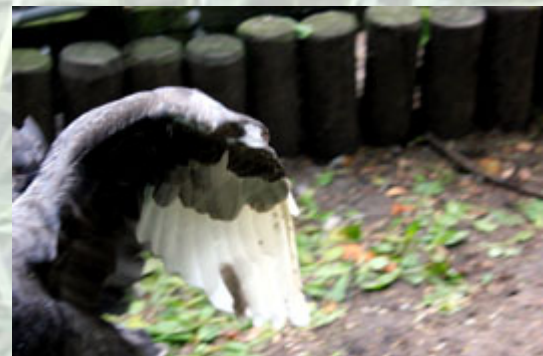
Op onze kinderboerderij hebben we al jaren 2 zwarte zwanen rond zwemmen op de gemeenschappelijke vijver. Nu zijn 2 dieren van de zelfde soort niet altijd een koppel, zo bleek ook hier. Dit 'foutje' is vaak snel op te lossen, maar niet bij zwanen! Zwarte zwanen (*Cygnus atratus*) zitten wat complexer in elkaar dan doorsnee watervogels. We hebben onze ervaringen eens op papier gezet. Aanvullingen zijn welkom; onze waarnemingen komen van een beperkt aantal dieren.

Zwarte zwaan

Zwarte zwanen zijn niet zo als de naam doet vermoeden geheel zwart; ze hebben namelijk witte slagpennen, wat betekent dat de helft van de vleugels wit is. Ook de eerste rij dekveren is soms wit. Dat is vooral goed te zien als ze vliegen of dreigen. Bij onvolwassen zwarte zwanen hebben deze witte veren nog een zwarte tip of omzoming.

De vleugels zijn trouwens helemaal iets apart, want op de uiteinde van de vleugels zijn de veren namelijk voorzien van prachtige slagen en krullen.

Ze hebben de langste nek van alle zwaansoorten en als kers op de taart een schitterende rode snavel, die voorop een witte dwarsstreep heeft. De poten zijn grijs/zwart. In totaalbeeld een ontzettend mooie vogel.

*Volgens een legende van de Aboriginals, hadden deze zwanen eerst dezelfde witte bevedering als de Noordelijke zwanen; deze zwanen – betoverde mensen – werden aangevallen door arenden die al hun veren uittrokken en hen zo achterlieten om te sterven van de kou. Een groep kraaien kreeg echter medelijden met de naakte zwanen en trok hun eigen zwarte borstveren uit om hen te bedekken ~ en sinds die dag zijn Australische zwanen zwart, behalve de slagpennen, die niet uitgetrokken waren; en hun snavels zijn rood van het bloed van hun wonden.*¹

Trouw

Een zwaan is een heel trouw dier en blijft zijn partner een leven lang trouw; een zwanenleven kan makkelijk 20 jaar of langer duren. Een koppel kan zowel uit 2 mannen of 2 vrouwen als een man en vrouw bestaan. Eenmaal samen is

een koppel niet makkelijk te scheiden en om te koppelen.

In vroegere jaren naaide een toekomstige bruid een zwanenveer in het hoofdkussen van haar echtgenoot. Deze veer moest zorgen dat hij haar altijd trouw zou blijven.

Het verschil tussen man en vrouw

Om een man of een vrouw te herkennen zo op het oog is niet te doen. Heb je een bewezen koppel en zie je ze naast elkaar, dan zijn er toch wat kleine verschillen. De man is wat forser, zijn hals wat dikker en de snavel wat langer en intensiever rood gekleurd.

Zekerder is het om via de cloaca te seksen, een ervaren iemand kan door de cloaca wat uit te stulpen zien of er een penis te zien is of de uitgang van de eileider. Bij jonge dieren zijn de genitalia echter nog niet volledig ontwikkeld; het is beter te zien bij dieren van 2 à 3 jaar oud.

Ook via een DNA test door een gespecialiseerd bedrijf kan het geslacht bepaald worden. Dan moet men een schone veer, die voorzichtig met een pincet uitgetrokken, opsturen en na enkele weken krijg je - na betaling - de uitslag.

Voedsel

Zwanen zijn echte planteneters, al worden samen met de waterplanten of het gras ook diverse (water)diertjes opgegeten. Watervogel korrel, brood en gemengd graan voor kippen ook goed gegeten. Waterplanten en gras zijn echter het hoofdvoedsel, bij gebrek kan men andijvie of sla bijvoeren. Je doet ze ook een groot plezier met eendenkroos; hier kunnen ze heerlijk in snavelen.

Echter, pas op voor het houden van jonge zwanen op stilstaand water met kroos. In dergelijke omstandigheden is er een ernstig gevaar dat de dieren besmet te raken met nare parasieten, vooral *Acuraria*.¹

Omdat zwanen trage eters zijn, moet opgelet worden dat niet alles door gulzige ganzen en eenden opgegeten wordt. Een bak bevestigd aan een stevige paal is ideaal om voor de zwanen met hun lange hals om hun voer met water op te slobberen. Groenvoer kan op het oppervlak van het water worden gooid.

Broeden

Zwarte Zwanen zijn pas op een leeftijd van 2 tot 3 jaar geslachtsrijp; dit zal wel afhankelijk zijn in welke periode van het jaar ze geboren zijn. Ze kunnen het hele jaar rond aan een broedsel beginnen, maar vaak is dat in het najaar of in de winter; ze houden blijkbaar nog de jaargetijden van hun oorspronggebied Australië aan.

Onze zwanen legden hun eerste ei op 10 februari, terwijl de buitentemperatuur onder nul was en het ijs in de sloot lag, en op 14 februari het vierde en laatste ei.

De broedtijd van zwarte zwanen is nogal variabel volgens de bekende gegevens, of komt dit door slechte waarnemingen? In de boeken staat 30 tot 39 dagen.

Zwarte Zwanen zijn uniek onder hun soortgenomen, omdat beide geslachten op de eieren broeden. De man broedt meestal overdag en de vrouw gedurende de nacht.¹ Bij ons ging dit niet zonder slag of stoot. In het begin wilde het vrouwtje haar plek niet afstaan, bij de hevige gevechten met flinke vleugelslagen is er zelfs een ei gesneuveld. Na een week waren ze het eens en mocht de man in de vroege ochtend ook een paar uur op de eieren zitten.

Bij ons zijn ze blijkbaar al op het eerste ei gaan broeden want de jongen kwamen op 27, 28 en 29 maart uit. De jongen worden geboren met lichtgrijs dons en lichtgrijze snavel en poten. Na ongeveer 2 maanden beginnen de eerste zwarte veren door te komen.

Op een leeftijd van 6 à 7 weken ringen we de jongen met een 22 mm ring. Ze doen het hier goed op opfokvoer voor kippen, andijvie en veel eendenkroos.

Van deze prachtige watervogels kun je jarenlang genieten, want Zwarte Zwanen kunnen wel 20 jaar oud worden.

¹ Scott, Peter. *The Swans*. Houghton Mifflin Company, Boston, 1972.

